

DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.51391>

Authenticity process is conducted by

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 12-05-2021
Kabul Tarihi: 26-06-2021
On-line Yayın: 30-06-2021

Article Type: Research article
Submitted: 12-05-2021
Accepted: 26-06-2021
Published Online: 30-06-2021

Atıf Bilgisi / Reference Information

Çetintaş, A., Ersoy, E., Kaya, Y. & Aksüt, Y. (2021). Çocuk Cinsel İstismarı ve Toplumsal Risk Faktörleri. *Journal of History School*, 52, 2114-2137.

ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI VE TOPLUMSAL RİSK FAKTÖRLERİ¹

Ahmet ÇETİNTAŞ², Ersan ERSOY³, Yaşar KAYA⁴ & Yeliz AKSÜT⁵

Öz

Çocuk cinsel istismarı, bireysel mağduriyetlere ve travmalara yol açmasının yanında önemli toplumsal sorunlara da neden olan fakat açığa çıkarılmak istenmeyen bir konudur. Bu çalışmanın amacı, çocuk cinsel istismarına neden olan toplumsal risk faktörlerini analiz etmek ve istismar sonucu cinsel damgalanma ile yaşanan mağduriyet döngüsünün sonuçlarını tespit etmektir. Çalışmanın verilerine, 2015- 2019 yılları arasında Malatya’da adli kurumlar tarafından Çocuk İzlem Merkezi’ne yönlendirilen, cinsel istismara uğramış 18 yaş altındaki toplam 678 çocuğa ait adli vaka dosyaları incelenerek ulaşılmıştır. Dosyalar, İçerik Analizi kullanılarak incelenmiştir. Araştırma sonucunda, çocuk cinsel istismar vakalarında aile içerisindeki ihmalkâr ve ilgisiz ebeveyn davranışlarının, sevgi ve şefkat eksikliğinin, aile içi şiddetin, ekonomik sıkıntıların, ailedeki bireylerin alkol ve uyuşturucu kullanmalarının etkili olduğu görülmüştür. Ayrıca cinsel istismar vakalarının

¹ Makale yazımı yazar etki oranı: 1. Yazar: %25, 2. Yazar: %25, 3. Yazar: %25, 4. Yazar: %25. Bu Makalenin etik kurul onayı İnönü Üniversitesi’nde 2019/11-5 sayı ve toplantı numarası ile alınmıştır.

² Dr. Öğr. Üyesi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal Hizmet Bölümü, ahmet.cetintas@erzincan.edu.tr, Orcid: 0000-0002-8757-372X.

³ Prof. Dr., İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, ersan.ersoy@inonu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1050-0602.

⁴ Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, yasar.kaya@inonu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-8294-5432.

⁵ Yüksek Lisans Öğrencisi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, yelizaksut20@gmail.com, Orcid: 0000-0001-7785-9647.

Çocuk Cinsel İstismarı ve Toplumsal Risk Faktörleri

aile mahremiyetine zarar verilme endişesinden dolayı gizlendiği, burada mağdurların ve ailelerinin damgalanma endişelerinin rol oynadığı tespit edilmiştir. Yine cinsel istismarların saklı kalmasında toplumda kadını merkeze alan ve kadın üzerinden tanımlanan namus anlayışının, erkeğin önemli ve değerli olduğuna ve kadını potansiyel suçlu olarak kabul eden kalıp yargıların ve cinsiyet eşitsizliğinin etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Cinsel İstismarı, Cinsel İstismar, Çocuk, Aile, Sapma.

Child Sexual Abuse and Social Risk Factors

Abstract

Child sexual abuse is an issue that causes important social problems in addition to individual victimization and traumas, but is not wanted to be revealed. The main purpose of this study is to analyze the social risk factors that cause child sexual abuse and to determine the results of the victimization cycle experienced as a result of abuse. The data of the study were obtained by examining the forensic case files of a total of 678 children under the age of 18 who were sexually abused and referred to the Child Monitoring Center by forensic institutions in Malatya between 2015 and 2019. The files were analyzed using Content Analysis. As a result of the study, it was observed that negligent and indifferent parental behaviors, lack of love and affection, domestic violence, economic difficulties, and alcohol and drug use of family members were effective in child sexual abuse cases. In addition, it was determined that sexual abuse cases were concealed due to the concern of harming family privacy, and stigma concerns of the victims and their families played a role here. Again, it was determined that the understanding of honor that places women at the center of the society and is defined over women, stereotypes accepting that men are important and valuable, and women are potential criminals, and gender inequality are effective in keeping sexual abuses hidden.

Keywords: Child Sexual Abuse, Sexual Abuse, Child, Family, Deviation.

GİRİŞ

Bütün toplumlarda cinsel istismar bir sapma olarak kabul edilmekle birlikte, önemli bir bölümü gizlenmekte ve saklı kalmaktadır. Adli makamlara intikal ettirilmiş ve tespit edilmiş vakaların buz dağının sadece görünen kısmı olduğu söylenebilir. Bu durum, toplumsal bünyenin sağlığı açısından önemli bir sorunun karanlıkta kalmasına ve sürekli ötelendiğine işaret etmektedir.

Genel olarak çocuk istismarı ve daha özel bir alan olarak çocuğun cinsel istismarı konusunda da benzer bir durum görülmektedir. Bu bağlamda çocuk cinsel istismarları da toplum içerisinde çok fazla dillendirilmemekte, açığa

çıkarılamamakta ve bastırılmakta olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bireysel ve toplumsal travmalara yol açması ve sonuçları itibariyle çocuk cinsel istismarı, sosyal bilimciler tarafından özenle değerlendirilmesi gereken bir konudur. Cinsel istismarın ortaya çıkmasına neden olan faktörleri tespit etmenin yanında, mağdurun desteklenmesi, sağlığına kavuşturulma çabaları, adli süreçlerin izlenmesi ve varsa hukuki eksikliklerin giderilmesi gibi konular da dâhil edildiğinde, problemin multidisipliner bir yaklaşımla ele alınması gerektiği açıkça görülecektir. Bu çerçevede farklı disiplinler kendi alanlarında çeşitli önlem ve müdahale programları geliştirmektedirler. Başta tıp olmak üzere hukuk, sosyoloji, psikoloji, sosyal hizmet, kriminoloji, antropoloji ve diğer birçok disiplinin bu konuyu ele aldığı bilinmektedir. Çözüm önerileri sunan akademik çalışmalar, yetkili kurum ve merciler tarafından hayata geçirilen projeler ve yasalar gün geçtikçe daha tatmin edici seviyelere ulaşmaktadır. Fakat bütün çabalara rağmen her geçen gün artan bir şekilde çocuk cinsel istismarı vakalarıyla da karşılaşılmaktadır. Bu noktada çocuk cinsel istismarının toplumsal dinamiklerini açığa çıkaracak araştırmalara şiddetle ihtiyaç duyulduğunu belirtmek zorundayız. Nitekim çocuk cinsel istismarı tıp ve fizyolojiden çok, sosyal ilişkiler alanına ait bir sorundur (Finkelhor, 1986:11). Travma yaratan cinsel sapmaları, şiddeti, istismarı ve bu gibi patolojik durumları toplumsal yapıdan bağımsız ele almak mümkün değildir.

Çocuk cinsel istismarı sorununun tespiti ve çözümü için yapılması gerekenlerden biri, öncelikle yüksek risk altında olan çocuk gruplarını analiz etmektir. Ayrıca cinsel istismar olayında etkisi bulunan, onu yeniden üreten toplumsal kalıp yargılar dikkate alınmalı ve incelenmelidir. Bu kapsamda çalışma içerisinde çocuk istismarına neden olan toplumsal risk faktörleri üzerinde durulmaktadır.

Çocuk İstismarı

Çocuklar için yaşanılabilecek en büyük tehlike onların istismar edilmesidir. Bu bağlamda çocuk istismarı, çocuğa zarar veren ve çocuğun normal büyüme ve gelişme fırsatlarını sınırlandıran ya da azaltan her türlü otorite ve gücün kötüye kullanımı olarak tanımlanabilir (Corsaro, 2005, s.244). Çocuk istismarı sorumluluk, güç ve güven ilişkileri bağlamında çocuğun sağlığına, duygusal, cinsel veya sosyal gelişimine zarar veren her türlü fiziksel, duygusal, cinsel sömürüyü ve ihmali içerir (Uslu ve Kapçı, 2014; Marshall, 2009, s.118). Bir eylemin istismar sayılabilmesi için kaza dışı ve önlenemez olması yani istismarı önleyecek insan eylemlerinin varlığı önemli bir unsurdur (Polat, 2017,

s.27-30). Ayrıca çocuk belirli bir istismar türüne maruz kalabileceği gibi aynı anda birden fazla istismar türüne de maruz kalabilir.

Çocuk istismarının ortaya çıkışında etkili olan faktörleri bireysel ve toplumsal risk faktörleri olarak iki grupta toplayabilmek mümkündür. Çocuk istismarına neden olan bireysel risk faktörleri arasında ruh hastalıkları, stres, depresyon gibi kişisel ve gelişimsel sorunlar yer alırken, toplumsal risk faktörleri içerisinde ise tarihsel, siyasal, ekonomik ve demografik faktörlerin yanı sıra, kültürel yapı içerisindeki değer ve normlar, şiddet ve saldırganlıkla ilgili rol modeller, toplumsal statü ve toplumsallaşma deneyimleri gibi faktörler bulunmaktadır (Ayan, 2009, s.141; Tansel, 2017, s.58). Çocuk istismarı söz konusu olduğunda bireysel ve toplumsal risk faktörlerinin bir bileşimi ya da her iki faktör grubu içerisinde sayılanlardan her biri çocuğun istismara maruz kalmasına sebebiyet verebilir.

Çocuk istismarını, fiziksel, duygusal, cinsel ve toplumsal istismar olmak üzere dört başlıkta ele alınabilir. Bunlardan fiziksel istismar, çocuğun ebeveynleri ya da diğer yetişkinler tarafından bedensel olarak örselenmesidir. Fiziksel istismar, çocuğun kaza dışı yaralanması sonucunda çocuğa acı veren ve çocuğun gelişiminde sürekli zarara yol açabilen şiddet hareketleri olarak da izah edilebilir. Fiziksel istismar bulguların belirlenmesinin kolay olduğu en yaygın istismar türüdür (Bayraktar, 2015, s.45-46). Duygusal istismar ise çocuğun duygularını rencide eden bir davranış biçimidir. Çocuğun kendi bedeni ve kişiliğine karşı algısını olumsuz etkileyen her türlü olumsuz tutum ve davranış, çocuğu duygusal olarak istismarı kapsamına girer. Bu bağlamda çocuğu reddetme, aşağılama, yalnız bırakma, yalıtma, korkutma, yıldırma, tehdit etme, suça yönelme, sık eleştirme, yaşının üstünde sorumluluklar bekleme, çocuk üzerinde aşırı baskı ve otorite kurma, önemsememe, lakap takma, alaylı konuşma gibi yetişkinin tutumu ve davranışları çocukta duygusal ezikliğe yol açan başlıca duygusal istismar türleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Kulaksızoğlu, 2011, s.196-197). Çocuk istismarının bir diğer türü olan toplumsal istismar ise ebeveyn iradesinin dışında, bir ülkede imkanların mevcudiyetine rağmen çocuğun beslenme, sağlık, eğitim, barınma gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmaması durumudur. Bunlara ilaveten bir toplumda çocuk yaşta çalıştırma, evlendirme, dilencilik ve fahişelik gibi durumlar da toplumsal istismar kapsamına girer (Polat, 2017, s.28-31). Çocuk istismarı türlerinden bir diğeri de çalışmamızda daha ayrıntılı olarak ele alınacak olan çocuğun cinsel istismarıdır.

Çocuk Cinsel İstismarı

Çocuk üzerinde kısa ve uzun dönemde önemli sorunlar doğuran istismar türlerinden birisi de çocuğa yönelik yapılan cinsel istismarlardır. Literatürde çocuk cinsel istismarı, reşit olmayan çocuğa yönelik rızası dışında yetişkinler tarafından yapılan cinsel eylemler şeklinde tanımlanmaktadır (Finkelhor, 1994, s.32; Bolen ve Gergely, 2014). Bir başka ifadeyle çocuk cinsel istismarı, 0-18 yaş aralığındaki çocuklarla cinsel temas kurulması ve kendisinden büyük bir yetişkin tarafından cinsel tatmin için kullanılmasıdır. Hile ve kandırmanın yanında tehdit ve şiddeti de içeren çocuk cinsel istismarında, yaş veya olgunluk farkının ne kadar büyük olması gerektiği konusunda ise evrensel bir anlaşma yoktur (Finkelhor, 1999, s.101). Aslında çocuğa yönelik herhangi bir cinsel eylemin istismar olarak tanımlanabilmesi için yaş ve rıza ölçütü aramak doğru değildir. Çünkü akranlar arasındaki bazı cinsel eylemler de yine bu istismar kapsamına girer. Ayrıca cinsel istismar, güç, tehdit veya aldatma ile gerçekleşirse mağdur ile istismarcı arasındaki yaş farkı önemsiz hale gelir. Tanımlamalarda kullanılan bir diğer ayırıcı kıstas ise razı olma ölçütüdür. Bazı durumlarda çocuğa zor ve tehdit kullanarak çocuğun razı olması istenebilir veya çocuk bazen ne için razı olduğunun bilincinde olmayabilir. Bu nedenle çocuğun rızasının olup olmadığına bakılmaksızın diğer insanların ve erişkinlerin cinsel tatmin için çocuğu kullanması, cinsel istismar kapsamına girer (Topçu, 1997, s.4-5).

Çocuğa yönelik cinsel istismar, temaslı veya temassız olmak şeklinde bir dizi eylemi içerir (Andrews vd., 2004, s.1853). Cinsel istismar, cinsel içerikli konuşma, teşhir, röntgencilik, pornografik görüntüler izlettirme gibi temas içermeyen davranışlar olarak cinsel sömürü şeklinde olabildiği gibi cinsel amaçlı dokunma, okşama, oral, anal veya vajinal ilişkiye girme, genital bölgeye veya vücudun herhangi bir bölgesine organ veya cisim sokma, fuhuş gibi cinsel içerikli davranışlar şeklinde de görülebilir. Dolayısıyla cinsel istismar, fiziksel, duygusal ve toplumsal istismardan farklı olarak; eylemin içeriği, çok yönlülüğü, çocuk ve ailesinin yaşamında yarattığı zorluklar gibi hususlar bakımından belki de çok daha zor ve karmaşık bir sürece karşılık gelir (Pashı, 2019, s.13).

Cinsel istismarın aile içinde, çocuğun kan bağı olan ya da ona bakmakla yükümlü birisi tarafından yapılan türüne ise “ensest” denir (Alpaslan, 2014; Topçu, 1997, s.21; Çavlin, Kardam ve Efendioğlu, 2018, s.16-17). Çocuk cinsel istismarının en ciddi ve ağır türü enest şeklinde gerçekleşen istismarlardır. Çünkü bu tür cinsel istismarlar uzun süre devam etme eğilimindedir ve çocuk ile onun en önemli sosyal dayanağı ve desteği olan ailesi ile arasındaki ilişkiyi derinden tehdit eder. Bu cinsel istismar türü, çocukta çok şiddetli travmalar ve çatışmalar yaratarak çevresiyle olan ilişkilerini bozar, hatta bu durum kendisini

Çocuk Cinsel İstismarı ve Toplumsal Risk Faktörleri

istismar etmeyen diğer aile üyeleriyle ilişkisini dahi zayıflatma eğilimindedir (Finkelhor, 1999, s.103-104). Zira sadakat çatışmaları içerisinde çocuğun diğerlerine olan güveni yerle bir olur. Böylelikle enstest sonuçları bakımından çocukta yaşam boyu izler bırakır ve ileriki yaşlarda ciddi sorunların oluşmasına zemin hazırlar.

Çocuğun sağlıklı gelişimini engelleyen ve kısıtlayan çocuk istismarı, onun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesine neden olur (Taner ve Gökler, 2004). Cinsel istismar, çocukların dünyaya olan bilişsel ve duygusal yönelimlerini değiştirir ve çocukların benlik kavramını, dünya görüşünü ve duyuşsal kapasitelerini bozarak travma yaratır. Dolayısıyla cinsel istismar sonrası mağdur çocukta kısa ve uzun dönemli olmak üzere travmatik etkiler görülür. Bu travmatik etkilerin daha da uzun sürmesinde hem bireysel ön kabuller hem de toplumsal kalıp yargıların rol oynadığı söylenebilir.

Cinsel istismar sonucunda çocukta belirli yerler ve belirli kişilere yönelik yüksek düzeyde, korku ve kaygı görülür. Tezahürü ise sıklıkla gece kâbusları şeklinde kendini gösterir. Ruhsal çöküntü ile birlikte çocukta utanç, saldırganlık, anksiyete, stres, yeme ve uyku bozuklukları, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığı, intihar ya da kendine zarar verme eğilimlerinden bir ya da birkaçı görülebileceği gibi okul çağındaki çocuklarda bu duruma genellikle okul ile ilgili problemler eşlik eder (Gökçe vd., 2015; Koçak ve Alpaslan, 2015, s.28; Türkmen vd., 2017; Aktepe vd., 2013, s.116). Çocukluk döneminde gerçekleşen cinsel istismarların kısa dönemde görülen bu olumsuz sonuçlarına ilaveten uzun dönemde ortaya çıkan problemleri de dikkate almak gerekir. Zira çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmış veya hane içi işlev bozukluğunun yaşandığı ailelerde yetişmiş bireylerde uzun dönemde ortaya çıkan sağlık problemleri görülmüş ve meydana gelen ölümlerin birden fazla risk faktörü altında ortaya çıktığı tespit edilmiştir (Felitti, 1998). Örneğin çocukken istismar öyküsüne sahip olan yetişkin bireylerin, intihara teşebbüs etme olasılığının yaşamayanlara göre üç kat daha yüksek olduğu görülmüştür (Budhwani vd., 2017). Yine benzer bir şekilde çocuklukta cinsel istismar öyküsü olan kadınların, cinsel saldırıya uğramış ancak daha önce çocuk cinsel istismarı öyküsü olmayan diğer kadınlara kıyasla daha fazla psikolojik sıkıntı yaşadığı yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. (Gibson ve Leitenberg, 2001).

YÖNTEM

Bu çalışmada, 2015- 2019 yılları arasında Malatya Eğitim ve Araştırma Hastanesine bağlı Çocuk İzlem Merkezi'ne yönlendirilen cinsel istismar mağduru

çocukların adli vaka dosyaları analiz edilmiştir. Araştırmanın ana evreni, cinsel istismara uğrayan çocuklar olmakla birlikte, araştırma evrenini, Malatya’da adli birimlere aksetmiş çocuk cinsel istismar vakaları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Malatya Çocuk İzlem Merkezi’ne cinsel saldırı ve taciz iddialarıyla başvuran farklı sosyo- ekonomik düzeye sahip, 18 yaş altındaki toplam 678 mağdur çocuğun adli vaka dosyaları teşkil etmektedir. İlgili kurumların ve Sağlık Bakanlığı’nın etik kurullarından izinlerin alınmasıyla gerçekleştirilen çalışmada, dosyalarda adı geçen kişilerin mahremiyetine dikkat edilmiş ve kimlik bilgileri saklı tutulmuştur. Dosyaların her birine tarafımızca rastgele numara verilmiş ve bu numaralar ile veriler yorumlanmıştır. Dosyalar içerisindeki vaka öyküleri, ebeveynleri ile yapılan görüşme kayıtları, sosyal inceleme raporları, tıbbî ve adli tutanaklar, İçerik analizi tekniği kullanılarak incelenmiştir. Bunun için 27 maddeden oluşan bir analiz formu oluşturulmuştur. Daha sonra dosyalardaki nitel veriler, SPSS 21 programı vasıtasıyla nicel verilere dönüştürülerek değerlendirilmiştir. Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Dosyaların geriye dönük olarak incelenmesinin yanında toplumdaki cinsel istismar vakalarının tamamına ulaşamaması, istismarcılar ve mağdurlarla yüz yüze görüşmelerin gerçekleştirilememesi, araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Çalışma içerisinde kullanılan veriler, Yeliz Aksüt’ün “Çocuk Cinsel İstismarının Sosyolojik Analizi” isimli Yüksek Lisans tezinden alınmıştır.

BULGULAR VE YORUMLAR

Çocuk cinsel istismarının toplumsal boyutlarını araştırmak amacıyla, Malatya Eğitim ve Araştırma Hastanesine bağlı Çocuk İzlem Merkezi’ne getirilen cinsel istismara uğramış çocukların dosyaları analiz edildiğinde, vakaların yıllara göre değiştiği görülmüştür. Tablo 1’de de yer alan cinsel istismar vaka sayılarının yıllara göre dağılımına bakıldığında, vakaların %1,2’si 2015 yılına, %12,5’i 2016 yılına, %25,2’si 2017 yılına, %31’3’ü 2018 yılına ve %29,8’i 2019 yılına ait olduğu görülmektedir.

Resmi kayıtlara geçen bu vakalar dışında, bireyin ve ailenin itibarı bağlamında aile içerisinde ya da bireyin kendi iç dünyasında saklı kalmış, açığa çıkarılmayan ya da adli birimlere aksettirilmeyen vakaların olabileceği hususu da göz önünde bulundurulursa gerçek vaka sayısının daha fazla olduğu söylenebilir. Çalışmanın bu bölümünde, bulgulardan yola çıkılarak cinsel istismar vakalarının ilişkili olduğu sosyal ve demografik değişkenler ele alınacaktır.

Tablo 1
Cinsel İstismar Vakalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Sayı (n)	Yüzde (%)
2015	8	1,2
2016	85	12,5
2017	171	25,2
2018	212	31,3
2019	202	29,8
Toplam	678	100,0

Mağdurların ve İstismarcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Bu bölümde, 678 dosya içerisindeki kayıtlı bilgilerden hareketle mağdura ve istismarcıya ait sosyal ve demografik özellikler sunulmuştur. Dosyalar üzerinden mağdurlara veya istismarcılara ait bazı bilgilere ise ulaşılamamıştır. Nitekim Çocuk İzlem Merkezi, cinsel istismara uğramış mağdur çocukların bundan sonraki süreçte rehabilitesi için oluşturulmuş bir yapılanmadır. Özellikle istismarcıların sorgulanması ve ceza alması işlemi, adli mercilerde gerçekleştiği için istismarcı ile ilgili kapsamlı bilgilere ulaşılamamış yalnızca cinsiyeti, yaşı, engelli olup olmadığı, eğitim düzeyi, medeni durumu gibi bilgilere ulaşılabilmektedir. Ulaşılan bilgiler aşağıdaki Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2
Mağdura ve İstismarcıya ve ait sosyo-demografik özellikler

	Mağdur		İstismarcı	
	n	%	n	%
Cinsiyet				
Erkek	113	16.7	637	98.2
Kadın	564	83.3	12	1.8
Yaş				
2- 7 yaş arası	70	10.3		
8- 11 yaş arası	141	20.8		
12- 18 yaş arası	467	68.9	119	24.5
19- 30 yaş arası			215	44.3
30- 45 yaş arası			60	12.4
45- 75 yaş arası			91	18.8
Eğitim durumu				
Okula gitmiyor	46	8.1	4	3.2
Okul terk	91	16	9	7.3
Okul öncesi	12	2.1		

	İlköğretim	258	45.3	33	26.6
	Lise	163	28.6	40	32.3
	Üniversite			38	30.6
Ailenin gelir düzeyi					
	Düşük	180	58.4		
	Orta	99	32.1		
	Yüksek	29	9.4		
Aile tipi					
	Geniş aile	31	5.3		
	Çekirdek aile	392	66.4		
	Parçalanmış aile	167	28.3		
Engelli olma durumu					
	Engelli değil	626	93.7	536	98.3
	Engelli	42	6.3	9	1.7
Yaşadığı yerleşim birimi					
	Kırsal/köy	218	34.4		
	Kent merkezi	140	22.1		
	Kent- çevre	275	43.4		
Medeni durum					
	Evli			200	45.9
	Bekâr			236	54.1
Madde kullanımı					
	Var			62	73.8
	Yok			22	26.2

Çocuk İzlem Merkezi'nde gerçekleştirilen araştırma sonucu kız çocuklarının daha sık cinsel istismara uğradığı tespit edilmiştir. Toplam 678 vaka içerisinde %83,3'ünde kız, %16,7'sinde ise erkek çocukları mağduriyet yaşadığı görülmüştür. Benzer şekilde Türkiye'de ve dünyada yapılan bütün çalışmalarda kız çocuklarının erkeklere göre daha fazla istismara uğradıkları belirtilmektedir (Finkelhor, 1986:61-62; Topçu, 1997, s.28). Ayrıca dosya analizlerinde istismarcıların büyük çoğunluğu erkek olmakla birlikte (%98,2), vakalarda 12 kadının (%1,8) istismarcı olduğu da tespit edilmiştir. Bunların 6'sı enstest vakalardır.

İstismara uğrayan mağdur çocukların yaş aralığına bakıldığında önemli bir bölümünün ergenlik döneminde olduğu görülmektedir. Mağdur çocukların %68,9'u 12-18 yaş, %20,8'i 8-11 yaş, %10,3'ü ise ilk çocukluk dönemi olan 2-7 yaş aralığında bulunmaktadır. İncelediğimiz dosyaların içeriğinde, cinsel istismar mağdurlarının en alt yaş sınırının 4 yaşında bir kız çocuğunun olduğu ve vakanın aile içi cinsel istismar şeklinde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Vakalardaki cinsel istismar mağdurlarının en üst yaş sınırı ise 17'dir. Yaş aralığına bakıldığında

Çocuk Cinsel İstismarı ve Toplumsal Risk Faktörleri

bebeklik dönemi hariç bütün çocukluk dönemlerinde, çocukların cinsel istismara maruz kaldığı görülmektedir.

Yaş konusu istismarcılar açısından incelendiğinde, en alt yaş sınırının 11, üst yaş sınırının ise 70 olduğu tespit edilmiştir. İstismarcılar genellikle 19 ile 30 yaşları arasında olmakla birlikte akran gruplarında da istismarcılar olduğu görülmektedir. Zira 19-30 yaş grubunda olan istismarcılar %44,3, 11- 18 yaş arası istismarcılar %24,5, 30- 45 yaş arası istismarcılar %12,4, 45- 75 yaş arası istismarcılar %18,8'lik kesimi oluşturmaktadır.

Eğitim durumu açısından dosyalar incelendiğinde, mağdur çocukların daha çok 8 yıllık eğitim süreci içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Cinsel istismar mağdurlarının %45,3'ü, 7 ile 14 yaş arasında ilköğretim çağındaki çocuklardır. %28,6'ı ise 14 ile 18 yaş aralığındaki liselilerdir. Vakalarda ilköğretim veya lise çağında olup da ekonomik, ailesel, kültürel, dinî veya bireysel nedenlerden dolayı okulunu yarım bırakan (%16) ya da hiç okula gönderilmemiş (%8,1) çocuklar da bulunmaktadır. Cinsel istismarcıların ise %32,3 lise, %26,6'sı ilköğretim mezunudur. Ayrıca istismarcılar içerisinde üniversiteye devam eden veya üniversiteden mezun olup mesleğini yapan kamu görevlileri de (%30,6) bulunmaktadır.

Yine dosyalardan elde edilen bilgilerde, medeni durum açısından istismarcıların %45,9'unun evli, %54,1'inin ise bekâr olduğu görülmüştür. Bekâr olan istismarcıların 105'i mağdurun akran grubundandır. Bununla birlikte istismarcının evli olduğu vakaların 91'i ensest vakadır. Ayrıca çalışmada mağdur çocukların %93,7'sinin herhangi bir engeli bulunmadığı ve mağdur çocukların %6,3'ünün zihinsel engeli olduğu tespit edilmiştir. İstismarcıların ise %98,3'ünün herhangi bir zihinsel veya fiziksel engeli bulunmamaktadır. İstismarcıların çoğunluğunun sağlıklı, normal zekâ düzeyine sahip, doğru ve yanlış ayırt edebilecek kişiler olduğu tespit edilmiştir. İstismarcılar içerisinde yalnızca %1,7'lik bir kesimin fiziksel veya zihinsel engeli mevcut olduğu görülmüştür.

Yakınlık derecesi açısından cinsel istismarı değerlendirmek çocukların karşılaştığı tehlikenin kaynağı açısından önemlidir. Bulgulara göre cinsel istismar vakalarının çok önemli bir kısmında istismarcı mağdurun tanıdığı bazen de en güvendiği ve sevdiği kişiler olmaktadır. Nitekim mağdurların %72,2'si ailesi, yakın akrabası, komşusu ve tanıdıkları tarafından cinsel istismara uğramışlardır. Mağdurların %15,7'si aile içinde, %14,3'ü yakın akraba, %42,2'si tanıdıkları kişilerce istismara maruz bırakılmışlardır. Arkadaş grupları, flört edilen kişiler, komşular, ailelerinin arkadaş çevresi, çocukların zamanının yarısından fazlasını geçirdiği okul içerisinde ve çevresinde iletişim içerisinde olunan kişiler de

tanıdıkları kategorisinde yer almaktadırlar. Ayrıca mağdurların %10,7'si çocuk yaşta evlendirilen ve imam nikâhlı eşi tarafından istismara uğrayan kişilerdir. İstismarcıların %7,3'ü sosyal medya üzerinden mağdurun tanıştığı kişiler olurken, %9,8'i ise yabancı kişilerden oluşmaktadır.

Dosyalardaki bulgulara göre cinsel istismar vakaları bütün yerleşim birimlerinde görülmektedir. İstismarların %43,4'ü kent merkezinden uzak, genellikle çevre olarak belirtilen kenar mahallelerde ve gecekondu bölgelerinde, %34,4'ü şehrin dışında kırsal bölgelerde, %22,1'i ise kent merkezinde gerçekleşmiştir.

Aile ve Cinsel İstismar

Çocuk cinsel istismarına yol açabilecek risk grubunda yer alan bazı sosyo-demografik faktörler bulunmuştur. Bunlar içerisinde en önemli faktör aile yapısı ve özellikleridir. Örneğin sosyo ekonomik açıdan problemlili, anne ve baba kavgalarının süreklilik arz ettiği, iletişimlerinin kopuk olduğu, boşanmış ve parçalanmış aile yapıları cinsel istismar riskini artırır. Yine ailede ihmalkâr ebeveyn tutumlarının görülmesi, aile üyelerinde ve ebeveynlerde ruhsal bozuklukların bulunması, ebeveynlerin de yaşam hikâyelerinde fiziksel, duygusal, cinsel istismar durumlarının olması cinsel istismar gerçekleşme riskini desteklemektedir. Ayrıca anne ve babanın eğitim seviyesinin düşük olmasının yanında aile içerisinde alkol ve madde kullanımı cinsel istismar açısından riskli durumlardır (Koçak ve Alpaslan, 2015, s.28; Aktepe vd., 2013)

Aile Yapısı ve Cinsel İstismar

Çocuk İzlem Merkezi'ndeki dosyalarda yer alan bulgulara göre, mağdur çocukların %66,4'ü çekirdek ailede, %28,3'ü parçalanmış ailede, %5,3'ü de geniş aile içerisinde yaşamaktadır. Genellikle parçalanmış aile yapılarındaki çocukların cinsel istismar için daha çok risk faktörü olduğu söylenir. Mağdur çocukların ebeveynlerinin boşanması ya da ebeveynlerinden birinin vefat etmesi, o çocukların cinsel istismara uğrayacağı anlamına gelmez. Bulgulara göre anne babası ile birlikte yaşayan çocukların da risk altında olduğu görülmektedir. Burada çocuğu cinsel istismar için riskli duruma getiren önemli husus ebeveynlerin ihmâli ve aile ortamıdır. Çocuğun ihmâli, bütün aile tiplerinde görülebilmektedir. Ailedeki bireylerinin eğitim seviyesi, çocuğa karşı olan – özellikle kız çocuklarına karşı- kültürel bakış açıları ihmale yol açmakta ve ailesinden ilgi ve sevgi göremeyen çocuklar dışarıdaki istismarcıların hedefi olabilmektedir.

Çocuk Cinsel İstismarı ve Toplumsal Risk Faktörleri

Bu noktada vurgulanması gereken husus, ihmalkâr ebeveynlerin çocuk cinsel istismarı için bir risk oluşturduğudur. Örneğin Dosya. 49'da ki vakada sürekli evden kaçan mağdur kız çocuğu, arkadaşı tarafından cinsel istismara uğradıktan sonra ailesinden korktuğu için yine evine gitmemiştir. Günlerce sokakta yaşadıkdan sonra ailesinin ihbarı sonucu bulunmuştur. İfade veren mağdur babası, kızının sürekli evden kaçmasına rağmen herhangi bir önlem almadığını belirtmiş ve bu olayı normal bir durummuş gibi anlatmıştır:

“O gün evden dışarıya gzmek için çıktı. Ama bu tarihe kadar eve gelmedi. Kızım devamlı olarak evden kaçtığı için eve gelir diye müracaatta bulunmadık.” (Dosya 49, Mağdur kız çocuğu, Yaş 15, İstismarcı erkek arkadaşı, Çocuk Şube ifade tutanağı). Bu vaka ebeveynlerin ihmalkâr davranışlarının çocuğun başkaları tarafından cinsel istismara uğrama riskini arttırdığını göstermektedir.

Aynı doğrultuda benzer bir vakaya Dosya 177'de rastlanmıştır. Anne, baba ve kardeşleri ile birlikte yaşayan, alt sosyo- ekonomik düzeydeki çekirdek aile mensubu mağdur bir kız çocuğu, ailesinin ihmaline ve kötü muamelesine, fiziksel ve sözlü istismarına maruz kaldığını dile getirmiştir. Ailesi ile olan ilişkisi gün geçtikçe daha kötüye gitmiştir ve ailesinin ilgisini çekebilmek için intihara kalkışmıştır. Bu süreçte mağdur, sosyal çevresinden ve sosyal medyadan tanıştığı kişiler tarafından gösterilen ilgi ve sevgiye inanmış fakat cinsel istismara uğramıştır. Mağdur yaşadıklarını şöyle anlatmıştır:

“Okulu bıraktım. Okuldan soğuduğum ve ailem okula gitmemi istemediği için okula gitmek istemedim. Evde bir sorun yaşadığım zaman kimseye anlatmam. Sürekli ailem bana intihar et öl dediği için kendimi kestim, buraya geldim, ailemin bana neden böyle dediklerinin bilmiyorum. Dışarıda gezdiğim için bana böyle söylediklerini düşünüyorum. Ayrıca bana kızdıkları için annem ve babam da birkaç kez tokat atmıştı. Ben ailemin benimle ilgilenmesini istediğim için kollarımı jiletle kesiyordum. Beni biraz sevmelerini ve ilgilenmelerini istiyordum.” (Dosya 177, Mağdur kız çocuğu, Yaş 15, İstismarcı erkek arkadaşı, Mağdur ifade tutanağı).

Aileleri ile sınırlı ilişkileri olan özellikle de anneleri ile daha soğuk ilişkileri bulunan çocukların cinsel istismara uğrama oranı daha yüksektir. Anne ya da baba yani her iki ebeveyn ile zayıf ilişkiler, istismar ile olan bağı kuvvetlendiren bir nedendir. Aile içinde çocuğun ihmali, onu daha az denetleme, çocuğu istismara karşı korunmasız bırakmaktadır. Ayrıca cinsel istismara uğrayan kız çocuklarının annelerinden cinsel eğitim almadığı ya da az aldığı belirtilmektedir (Finkelhor, 1986, s.74-77).

İhmalkâr çekirdek aile yapılarında cinsel istismar gerçekleşebildiği gibi parçalanmış aileler içerisinde de cinsel istismar vakaların yaşandığı görülmektedir. Dosya 33'te parçalanmış bir ailede büyüyen ve aynı evde yaşadığı üvey dayısının beş sene boyunca cinsel istismarına maruz kalan mağdur kız çocuğu, ilk cinsel istismara uğradıktan sonra olayı annesine anlatmıştır. Mağdurun annesi, dayısının böyle bir hastalığı olduğunu, bir şey yapamayacağını ve kızından susmasını istemiştir. Mağdur kız çocuğu yaşadıklarını şöyle anlatmıştır:

“Bana ne yaptığını anlatamıyorum. Bana bunları yaparken canım yanıyordu, ağlıyordum. Çok detayını anlatamıyorum. Ben babamın yanına kaçtım. Annem gelip beni babamın yanından aldı. Dayımın bana bunu yaptığını annem biliyordu. Kardeşlerim ve kuzenim de biliyordu. Ben bunları anneme söylediğimde annem bana bu bir hastalık, dayının böyle bir hastalığı var. 6- 7 yıldır bu şekilde diye cevap veriyordu.” (Dosya 33, Mağdur kız çocuğu, Yaş 14, İstismarcı üvey dayı, Mağdur ifade tutanağı).

Ailenin Gelir Düzeyi ve Cinsel İstismar

Gelir ile cinsel istismar arasında bir ilişki olduğu ve genellikle alt sosyo-ekonomik sınıflarda çocuk cinsel istismarının daha fazla gerçekleştiği kabul edilir (Corsaro, 2005: 246). Çalışmanın bulgularında da cinsel istismar mağdurlarının ailelerinin gelir düzeylerinin çoğunlukla düşük seviyede %58,4 olduğu gözlenmiştir. Orta gelir düzeyinde olanların oranı %32,1 iken yüksek gelir düzeyine sahip olanların oranı ise %9,4'tür.

Çocuk cinsel istismarı aslında bütün sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde görülmekle birlikte, geçim sıkıntısı yaşayan dar gelirli ailelerde daha yüksek oranda gerçekleştiği dikkati çekmektedir. Özellikle temel ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanmadığı ailelerdeki ensest vakalarda, istismarcının ailenin geçimini sağlayan bir konumda olması, mağdur ve diğer aile üyeleri tarafından olay gizlenmekte ve açığa çıktığı durumlarda ise inkâr edilebilmektedir. Bu doğrultuda bir olaya Dosya 63'te rastlanılmıştır. Mağdur ifadesinde:

“Abimin bu davranışını ilk başta ablama bahsettim, o da anneme söylemiş, annem de odaya bir anahtar alalım dedi, abim bizim evin geçimini sağlamaktadır. Abimin yaptığı davranışından dolayı şikâyetçi değilim.” (Dosya 63, Mağdur kız çocuğu, Yaş 16, İstismarcı öz abi, Mağdur ifade tutanağı).

Benzer doğrultuda böyle bir vakaya yine Dosya 140'ta rastlanılmıştır. Öz babası tarafından 5 yıl boyunca istismar edilen 14 yaşındaki kız çocuğu, ilk ifadesinden sonra ertesini gün Çocuk İzlem Merkezi'ne tekrar gidip ifadesini

değiştirmiş, babasının hapse girmemesi, ailenin ekonomik sıkıntılar yaşamaması ve aile içi huzursuzluğun ortaya çıkmaması için istismarı gizleme çabası içerisinde olduğunu şöyle ifade etmiştir:

“Bana yönelik bu davranışlarından dolayı şikâyetçi değilim. Annemin duymasını istemiyorum. Annem ile babamın arasının bozulmasını istemediğim için bu olayın annem tarafından duyulmasını istemiyorum. Annem bu olayı duyarsa çok üzülür. Annem çok kötü olur şöyle ki, ailevi durumlarımız, maddi durumlarımız kötüye gider, annemle babamın arası bozulur, söyleyeceklerim bundan ibarettir.” (Dosya 140, Mağdur kız çocuğu, Yaş 14, İstismarcı öz baba, Mağdur ifade tutanağı).

Çalışmamızda elde edilen bulgular çocuk istismarı üzerine yapılmış diğer çalışmalarla benzer bir şekilde düşük sosyo-ekonomik durum ile istismar arasında bir ilişkinin varlığını teyit etmektedir. Ancak tüm verilere rağmen, yüksek gelir grubundaki ailelerin veya çevrelerin bu türden vakaların görünür hale gelme ihtimalini ortadan kaldıracak imkânlarla sahip olabileceği unutulmamalıdır. Vakaların özel yollarla ört bas edilmesi ya da mağdur açısından profesyonel desteklerle çözümlenme ihtimali yüksek gelir grubunda söz konusu olabilir. Dolayısıyla çocuk istismarı ve ihmali sorunu sadece belli bir sosyal düzeyde bulunan gruplara özgü problem olarak değerlendirilmemelidir (Polat, 2007, s.78).

Ailenin Mahremiyeti ve Ensest Vakalar

Cinsel istismar vakaları sadece mağduru ilgilendirmemekte aynı zamanda onunla ilişkili olan kişileri ve ailesini de etkilemektedir. Zira cinsel istismar ile birlikte sadece çocuk damgalanmamakta, mağdurla birlikte çoğun ailesi de damgalanmakta ve itibarı zedelenmektedir. Bu kapsamda ailenin toplumsal itibarını korumak ve aile mahremiyetine “halel getirmemek” amacıyla çoğu zaman cinsel istismar vakalarının üstü örtülmekte ve istismarlar gizlenmektedir. Ancak bu durum istismarın devam etmesine istismarcının korunmasına ve mağduriyetin yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Genel olarak bütün cinsel istismar vakaları için geçerli olmakla birlikte bu duruma daha çok cinsel istismarın en vahim boyutu olan ve aile içinde gerçekleşen ensest vakalarında rastlanılmaktadır.

Türkçe’de karşılığı “fücur” olarak tanımlanan ensest, aile bireylerinden birinin eşler dışında cinsel doyum amacıyla ailenin diğer bir üyesi ile cinsel temasa kadar giden ilişkilerde bulunmasıdır (Topçu, 1997, s.21). Aralarındaki cinsel ilişki hukukî, dinî ve kültürel açılardan yasaklanmış akrabaların

birbirleriyle şiddet içermeyen ve karşılıklı rızaya dayanan cinsel ilişkiler de ensest tanımına girer (Çavlin ve Aliefendioğlu, 2018, s.16-17). Yapılan araştırmalarda dünyada ensest vakaların tüm cinsel istismarların %10 ile %32 arasında olduğu tespit edilmiştir. Kadın nüfusunun %16'sı, 18 yaşından önce enseste maruz kalmıştır (Ayan, 2010, s.266).

Çalışmamızda elde edilen bulgulara göre mağdurların %15,7'si aile içindeki kişiler tarafından cinsel istismara uğramıştır. Dosya içeriklerinde birinci dereceden kan bağı bulunan baba- kız, anne- oğul, baba- oğul, erkek kardeş- kız kardeş arasında yaşanan cinsel istismar sayısı 101 olarak tespit edilmiştir. Yakın akrabaları tarafından (amca, dayı, dede, üvey baba, kuzenler, ablasının kocası ve çocuğun bakımından sorumlu diğer ebeveynler) cinsel istismara uğrama durumu %14,3 olarak hesaplanmıştır. Aile içerisindeki cinsel istismar vakalarına yakın akrabalar tarafından gerçekleştirilen cinsel istismar vakaları da dahil edildiğinde örneklem grubundaki toplam ensest vaka oranı %30 gibi çok yüksek bir seviyeye çıkmaktadır. Diğer taraftan komşu, aile dostu, arkadaş gibi tanıdık kişilerin istismarcı olduğu vakaların oranı %42,2, yabancı kişilerin olduğu vakaların oranı ise %9,8'dir.

Çocuğun en güvendiği ve sevdiği kişiler tarafından cinsel istismara maruz kalması uzun dönemli travmatik sonuçlara yol açmaktadır. Ensest saldırı, cinsel istismarın en ağır, en örseleyici ve sonuçları bakımından çocukta yaşam boyu izler bırakan bir cinsel istismar türüdür. Ensest saldırı çocuğun güven duygusunu zedelemekte ve onun yerine yaşamı boyunca güvensizlik, nefret etme, korku, endişe, panik gibi olumsuz duygular edinmesine neden olmaktadır.

Aynı zamanda cinsel istismarcının mağdur ile olan yakınlık derecesi arttıkça yaşanan cinsel istismarın bildirim süresi daha da uzamaktadır. Burada iki değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Aile içi cinsel istismar vakalarının %74,7'si yakın akrabaların istismarcı olduğu vakaların %64,4'ü bir yıldan uzun bir süre sonra açığa çıkmıştır. Tanıdık kişilerin istismarcı olduğu vakalar, çoğunlukla aynı yıl içerisinde (%48,4) bildirilmiştir. Cinsel istismarın yaşandığı gün bildirimler en çok yabancı kişilerin (%63,2) istismarcı olduğu vakalardır. Görüldüğü üzere çocuğun cinsel istismarcı ile olan yakınlığı arttıkça olay daha uzun süre saklı kalabilmekte ve bu süre içerisinde çocuk defalarca mağduriyet yaşayabilmektedir. Örneğin Dosya 127'deki bir vakada mağdur kız çocuğu, altı sene boyunca öz abisinin cinsel istismarına uğramış ve abisinin tehditlerinden dolayı susmak zorunda kalmıştır. Adli görüşmeci raporunda ev halkının olayı bildiği ve çevre baskısından dolayı sustuklarını, duyulduğu takdirde ailenin itibarsızlaşmaktan korktuğu için cinsel istismarı gizlediklerini belirtmiştir:

Çocuk Cinsel İstismarı ve Toplumsal Risk Faktörleri

Ben bu durumun yanlış olduğuna şimdi karar verdim. Utandığımdan ve korktuğumdan bu olayları kimseye anlatmadım. Ben bu olaylardan sonra kendimi öldürmek istedim. Boğmaya çalıştım. İlaç içip intihar etmeyi bile düşündüm.” (Dosya 127, Mağdur kız çocuğu, Yaş 15, Sanık öz abisi, Mağdur ifade tutanağı).

Aile içi cinsel istismar vakalarının saklı kalmasının en önemli nedeni, ailenin toplumsal itibarının zedelenmesinin önüne geçmektir. Bu doğrultudaki örnek bir olaya Dosya 46 da rastlanılmıştır. Dosya 46’daki ensest vakada, cinsel istismarcı, olayın duyulduğu takdirde ailenin sosyal çevre tarafından ayıplanacağını ve ailenin zarar göreceğini öne sürerek, mağdur kız çocuğunu susması için tehdit etmiştir:

“Abim bana bu olayı kimseye söyleme, benim sonum cezaevi olur, rezil oluruz dedi.” (Dosya 46, Mağdur kız çocuğu, Yaş 14, Sanık öz abisi, Mağdur ifade tutanağı).

Aileye yüklenen kolektif sosyal anlam, ailenin müdahale edilmemesi gereken bir alan olduğu anlayışı ve çocuğun aile içinde tabi bir eşyadan öte bir anlam taşımaması gibi durumlar, cinsel istismar mağdurlarına zarar veren ve cinsel istismarın açığa çıkmasını engelleyen sosyal bağlamdaki tutum ve davranışlardır (Keser, 2016, s.52-53). Çoğu toplumda çocukların ailenin mülkü olduğu anlayışı, yaşanan çocuk istismarlarının yaygınlığının saptanmasını zorlaştırır. Bu noktada ailenin mahremiyetine ters düşeceği kaygısı ile aile içinde yaşanan istismarlara toplumun müdahale girişimi engellenir. Üstelik, ailelerin, devlet müdahalesi ve düzenlemesi olmaksızın çocuklarını yetiştirme hakkına sahip oldukları inancı, çocukları daha da korunmasız ve çaresiz bırakan bir durumdur (Corsaro, 2005, s.244). Cinsel istismarın aile içi bir vaka olduğu durumlarda çocuğun çevresinden destek alabileceği kişiler daha azalmaktadır. Toplum tarafından aile içinde yaşananlara müdahale girişimi kültürel bir tehdit olarak görülmektedir. Cinsel istismarın açığa çıktığı durumlarda bile aile kurumuna zarar vereceği endişesi ile şüphe ile karşılanmakta, inkâr edilmektedir. Araştırma sürecinde böyle bir vakaya Dosya 156’da rastlanılmıştır:

“Bu durumu annem ile bu yazın sonlarına doğru paylaştım, bir de okuldaki hocam ile paylaştım. Annem de nasıl olabilir, bayağı bir üzüldü, elinden bir şeyler gelmiyordu. Babamı öldürmeye çalıştı, Annem Allah görüyor dedi. Öğretmenim ile görüştüm, o da beni aşıyor dedi.” (Dosya 156, Mağdur kız çocuğu, Yaş 15, Sanık öz baba, Mağdur ifade tutanağı).

Yine bir başka dosyada ifade tutanağında yer alan beyana göre, bir öz babanın, kız çocuğuna namusunu koruması ve namusuna söz edilmemesi için tembihlediği fakat kendisinin istismarda bulunduğu ortaya çıkmıştır:

“Ergenliğe girdiğimizde 11- 12 yaşında başladı. Babam benle kız kardeşime beni kendinizden korumayın dışarıdaki erkeklerden koruyun diyordu. Ben de dedem de mi sana ve kardeşlerine böyle yapıyordu, diyordum. Kendisinden tiksiniyorum.” (Mağdur kız çocuğu, Yaş 17, Sanık öz babası, Mağdur ifade tutanağı, Dosya no. 190).

Ensest vakaların ortaya çıkmasında aile içinde alkol ve uyuşturucu madde kullanımının da önemli bir etkisi bulunmaktadır. Örneğin cinsel istismarcının uzun yıllar boyunca alkol bağımlısı olduğunu tespit edebildiğimiz ensest bir vakada mağdur kız çocuğu öz babasının alkol kullandığı zaman istismar ettiğini ve daha sonra hatırlamıyormuş gibi davrandığını ifade tutanağında beyan etmiştir:

“Leş gibi içki kokuyorsun baba git dedim. Bu olay benim kaldığım odada oldu. Daha sonra ben yüzüne bakamadan anneanneme gideceğim dedim. Bana kimseye bir şey anlatma dedi. Kendisi hatırlıyor ki böyle bir şey söyledi.” (Dosya 78, Mağdur kız çocuğu, Yaş 17, Sanık öz baba, Mağdur ifade tutanağı).

Ayrıca dosyalardan tespit edebildiğimiz madde bağımlısı olan 62 kişiden 30’u ensest vakalara neden olan istismarcılardır. Yapılan klinik gözlemlerde yoksulluğun olduğu ailelerde, aile üyelerinde alkol ya da madde bağımlılığının olması, aile içinde fiziksel şiddetin yaşanması gibi unsurlar ensest saldırıyı tetikleyen unsurlar olduğu saptanmıştır (Çavlin vd., 2018, s.36).

Toplumsal Cinsiyet ve Toplumsal Kalıp Yargılar

Cinsel istismara yol açan ve gizlilik içerisinde sürdürülmesine neden olan faktörler arasında ataerkil ilişkiler ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini göz ardı etmemek gerekir. Çoğu durumda, ataerkil ilişkiler içerisinde kadınlar, itaat etmesi gereken bir varlık olarak kabul edilmektedir. “Namus” ya da “ıffetin” yalnızca kadınlarla ilişkilendirildiği bu değerler dünyasında, kadının cinsel istismara uğramış olması yine kadının suçlu olarak görülebilmektedir.

Cinsiyete özgü farklılıklara dayanan rol ve beklentiler ile ilgili duygu, düşünce ve deneyimler, toplum tarafından insan zihnine çocukluktan itibaren yerleştirilir. Öyle ki, cinsiyetler arasındaki farklılık, bireylerin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik özelliklerinden ziyade kültürel kalıplarla inşa edilen sosyolojik bir durumdur. Kadın veya erkek olmak, kültürün her iki cins için tanımladığı ve öngördüğü kalıp yargıların ve rollerin öğrenilmesi sonucudur (Ersoy, 2009, s.213).

Çocuk Cinsel İstismarı ve Toplumsal Risk Faktörleri

Kadınlık ve erkeklik ile ilgili toplumsal kalıpların öğretildiği bu süreçte çocuğun zihnine, birtakım ön kabuller de yerleştirilir. Kadın ve erkeğin zihnine çocukluktan itibaren yerleştirilen öyle bir ön kabul var ki; yaşanan cinsel istismarların, cinayetlerin bile üstünü örtecek kadar güçlüdür. “Namus” kavramı bu türden bir ön kabuldür. Namus denilince akla hep kadın gelmektedir. Erkeğin “o benim namusum”, ailenin “namusumuza halel getirme” dediği kişi hep kadındır. Bu noktada cinsel istismarların mağdur ve mağdurun ailesi tarafından gizlenmesinin en büyük nedenlerinden biri, bireylerin zihninde içselleştirdiği “kirlen ve kirlenilen” algısıdır.

Çocuk İzlem Merkezi’nde incelenen dosyalarda bu türden vakalara sıklıkla rastlanmıştır. Örneğin Dosya 159’da böyle bir vaka görülmüştür. Mağdur kız çocuğu toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin olduğu ve namus kavramının yalnızca kadınlara ait olduğunu düşünen aile koşullarında, ensest saldırıya uğramış ve susmak zorunda kalmıştır:

“Anneme de bu durumu anlatmadım. Çünkü annem tecavüz haberleri izlediğimizde hep erkekleri haklı buluyor. Kadınların bir şekilde bu eylemi kendi kabahatinden dolayı maruz kaldığını söylüyordu. O yüzden anneme de anlatmadım. Babamın duyması hâlinde sıkıntı olacağını düşünüyorum. O yüzden ben olayla ilgili şikâyetçi değilim.” (Dosya 159, Mağdur kız çocuğu, Yaş 13, Sanık kuzeni, Mağdur ifade tutanağı,).

Yine aynı doğrultuda benzer bir örneğe Dosya 1’de ki vakada rastlanılmıştır. Bu dosyada öz amcası tarafından istismara uğrayan kız çocuğu, ataerkil ilişkilerin hâkim olduğu bir aile yapısında baskı altında olayı gizlediğini anlatmıştır:

“İşin ciddiyetinin farkındaydım ama korktum annemden, babamdan. Bizim aile kültürü çok farklı. Mantık şöyle kızlar şu kızlar evden dışarı çıkmaz, kız dediğin gülmez. Bu yüzden korktum, ben sustum ama korkumdan. O benim amcam normalde sesimi yükseltmem nasıl olur da şimdi yükselttim.” (Dosya 1, Mağdur kız çocuğu, Yaş 15, Sanık öz amca, Mağdur ifade tutanağı).

Genel olarak toplumların cinsellik ve namus anlayışında, cinsel istismara uğrayanın kirlendiği algısı yatar. Üstelik, mağdurun sebep olduğu koşullar yüzünden cinsel istismarın yaşandığı fikri de toplum içinde yaygın olarak görülebilmektedir. Mağdurun ahlâkındaki bozulmaların cinsel istismara neden olduğu ve bu bozulmanın cinsel istismar sonrası daha da artacağı gibi ön kabuller, mağdurun değer kaybına uğramasına yol açacak damgaları da beraberinde getirir. Dosyalar içerisindeki bir vakada damgalanma korkusundan dolayı cinsel istismarın uzun süre gizlendiği görülmüştür:

“Ben bu durumu savcılığa intikal ettireceğimi beyan ettiğimde ise bana “senin de ayıbın olur, köy gibi bir yerde duramazsın” şeklinde sözler söyleyerek benim savcılığa bu durumu anlatmamı engellediler. Bende korktuğum için ve çekindiğim için bu olayları şimdiye kadar hiçbir kolluk kuvvetine bildirmedim. Ben bu durumu eşime bildirdiğimde de bana benim kendi abisine iftira attığımı iddia etti ve bana “sen ahlâksız bir kadınsın, böyle şeyler söylenir mi” şeklinde hakaret ederek, bu konuyu hiçbir yerde bahsetmememi söyledi ve konuyu kapattı. Eşim benim arkamda durmadı. Bende köy yerinde kızımın adı lekelenmesin diye sustum.” (Dosya 105, Mağdur kız çocuğu, Yaş 9, Sanık öz amca, Savcı ifade tutanağı).

Dosya 99’daki vakada ise mağdur kız çocuğu, erkek arkadaşı tarafından cinsel istismara uğramıştır. Otoriter bir babaya sahip ve baskıcı bir sosyo- kültürel çevrede yetişmiş olan bu kız çocuğunun cinsel istismara uğradığı çevresinde duyulmuştur. Ailesinin namusuna leke sürdürdüğü gerekçesiyle aile üyeleri mağduru öldürmekle tehdit etmişlerdir. İfade tutanağında mağdur, korunma altına alınmak istemiştir. Çocuk İzleme Merkezi’ndeki uzman adli görüşmeci mağdurun bu talebinin gerçekleştirilmesi için raporuna şu ifadeleri eklemiştir:

“Yaşadığı yörenin sosyolojik özellikleri ile utanma duygusunun sonucu olarak mağdur töre cinayetine kurban gidebileceği korkusu taşımaktadır.” (Dosya 99, Mağdur kız çocuğu, Yaş 17, Sanık erkek arkadaşı, Adli görüşme değerlendirme raporu).

Mağdurun erkek çocuğu olduğu durumlarda ise mağdurun artık erkek olma vasıflarını yitireceği ve hatta eşcinsel olabileceği önyargısı ile cinsel istismar mağdur ve aileleri tarafından gizlenebilmektedir. Örneğin Dosya 23’te erkek cinsiyet kimliği ile ilgili var olan bu zihniyet yapısından dolayı cinsel istismar, mağdurun ailesi tarafından gizlenmiştir ve istismarcı da bu durumu fırsat bilip erkek çocuğunu defalarca istismar etmiştir. Olaya tanık olan akrabalarının bildirimini ile cinsel istismar açığa çıkmıştır:

“Bu olay bizim orada duyulursa oğlan millete malzeme olurdu, rahat bırakmazlardı oğlanı, o yüzden sustuk. Hanım da istemedi duyulmasını.” (Dosya 23, Mağdur erkek çocuğu, Yaş 15, Sanık komşusu, Savcı ifade Tutanağı).

Cinsel istismar mağdurlarının çoğunlukla kadın olmasında ve kadınların susturulmasında kadınlık ile ilgili kalıp yargıların etkili olduğu gibi erkek mağdurların cinsel istismarı gizlemesinde, erkeklik ile ilgili birtakım kalıp yargılar etkilidir. Erkek çocuklarının erkeklik beklentileriyle çatıştığı için mağduriyetlerinin itiraf etmekte zorlandığı tahmin edilmektedir. Yapılan çalışmalarda genellikle kız çocuklarının cinsel istismar için risk faktörü olduğu

söylenir. Bu durum erkek çocuklarının istismarına ilişkin önemli ölçüde daha az veri toplanmasına yol açmıştır (Finkelhor, 1986, s.62-63).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Cinsel istismarlar toplumda her geçen gün artmakta ve sosyal bir hastalık olarak varlığını devam ettirmektedir. Adli makamlara intikal eden ve aynı zamanda açığa çıkan vakalar, buzdağının sadece görünen kısmıdır. Cinsel istismar vakalarının çoğu gizli kalmakta ve toplumun bünyesinde sinsi bir ur misali varlığını devam ettirmektedir.

Bu çalışmada, çocuk cinsel istismarlarının ortaya çıkmasında etkili olan toplumsal risk faktörleri analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, parçalanmış aile yapıları cinsel istismar açısından bir risk faktörü olmakla birlikte, özellikle çocuk cinsel istismar vakalarında ihmalkâr ve ilgisiz ebeveyn davranışlarının, ailede sevgi ve şefkat eksikliğinin, iletişimsizliğin ve aile içi şiddetin, ailedeki bireylerin alkol ve uyuşturucu kullanmalarının etkili olduğu görülmüştür. Diğer taraftan ailenin ekonomik gelirinin düşük olması da özellikle ensest ilişkilerde istismarın gizli kalmasında önemli bir faktör olarak öne çıkmıştır. Ayrıca cinsel istismar vakalarının gizli kalmasında mağdurların ve ailelerinin damgalanma endişelerinin rol oynadığı, aile mahremiyetine zarar gelme endişesinden dolayı cinsel istismarların gizlendiği tespit edilmiştir. Burada cinsel damgalanma endişesi ile olayların gizlenmesinin çocuklar açısından tekrarlanan mağduriyet ve istismar döngüsü oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine cinsel istismarların saklı kalmasında toplumda kadını merkeze alan ve kadın üzerinden tanımlanan namus anlayışı, erkeğin önemli ve değerli olduğuna ve kadını potansiyel suçlu olarak kabul eden kalıp yargıların ve cinsiyet eşitsizliğinin etkili olduğu belirlenmiştir.

Cinsel istismara uğrayan çocukların kısa ve uzun dönemde yaşayacakları travmalar hem çocuk hem de toplum açısından önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bu açıdan çocuk cinsel istismarı önleyici tedbirlerin alınması ve duyarlılık gösterilmesi gereken bir konudur. Özellikle cinsel istismar mağduru çocukları damgalayıcı ve suçlayıcı tavırlar yerine onlara yönelik güven tesis edecek kurumsal destek mekanizmaları kurulmalıdır. Ayrıca toplumsal ilişkilerde cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve bu bağlamda kadının potansiyel suçlu olarak kabul edilmesine ilişkin olumsuz kalıp yargıların değiştirilmesi için geniş nüfus kitlelerini hedef alan kamu destekli programlara ihtiyaç bulunmaktadır.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Aktepe, E., Işık A., Kocaman O. & Eroğlu F. O. (2013). Demographic and clinical characteristics of children and adolescents examined in a university hospital who are victims of sexual abuse. *New Symposium Journal*, 51(2), 115-120.
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2), 194-201.
- Andrews G., Corry, J., Slade, Tim., Issakidis, C. & Swanston, H. (2004). Child sexual abuse. (M. Ezzati, A. D. Lopez Edt.). İn: *Comparative Quantification of Health Risks Global and Regional Burden of Disease Attributable to Selected Major Risk Factors*, Anthony Rodgers and Christopher J.L. Murray, World Health Organization, pp. 1851-1940.
- Ayan, S. (2010). *Aile ve Şiddet*. Ütopya Yayınları.
- Bayraktar, S. (2015). *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*. Nobel Tıp Yayınları.
- Bolen R. M. & Gergely K.B. (2014). Child sexual abuse. J.R. Conte (Edt.), İn: *Child Abuse and Neglect Worldwide* (pp. 59-94), Praeger.
- Budhwani, H. & Hearld, K. R. (2017). Muslim women's experiences with stigma, abuse, and depression: results of a sample study conducted in the United States. *Journal of Women's Health*, 26(5), 1-7.
- Corsaro, W. A. (2005). *The Sociology of Childhood* (2nd Edition). Pine Forge Press.
- Çavlin, A., Kardam, F. & Efendioğlu, H. (2018). Ailenin karanlık yüzü ensest. A. Çavlin, F. Kardam, ve H. Efendioğlu (Ed.), *Ailenin Karanlık Yüzü Ensest içinde* (s. 11-44). Metis Yayınları.
- Ersay, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209- 230.
- Felitti, Vincent J. Vd. (1998). Research article relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 244-258.
- Finkelhor, D. (1986). *A Sourcebook on Child Sexual Abuse* (2nd Edition b.). Sage Publications.
- Finkelhor, D. (1994). Current Information on the scope and nature of child sexual abuse. *The Future of Children*, 4(2), 31-53.

Çocuk Cinsel İstismarı ve Toplumsal Risk Faktörleri

- Finkelhor, D. (1999). Child: Sexual abuse: Challenges facing child protection and mental health, professionals. In: Ullmann E, Hilweg W (Ed.), *Childhood and Trauma: Separation, Abuse, War*, Ashgate Publishing.
- Gibson, L. E. & Leitenberg, H. (2001). The impact of child sexual abuse and stigma on methods of coping with sexual assault among undergraduate women. *Child Abuse & Neglect*, 25(10), 1343–1361.
- Gökçe S., Ayaz, A., Yusufoglu, C., & Arman, A.R., (2015). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri. *Marmara Medical Journal*, 26(1), 11-16.
- Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M. & Finkelhor, D. (1993). Impact of sexual abuse on children: A review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological Bulletin*, 113(1), 164–180.
- Keser, İ. (2016). *Çocuk Cinsel İstismarı* (2. b.). Karahan yayınları.
- Koçak, U. & Alpaslan, A. H. (2015). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerin sosyodemografik özellikleri ve ruhsal değerlendirmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 20(1), 27-33.
- Kulaksızoglu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi* (13. b.). Remzi Kitabevi Yayınları.
- Marshall, G. (2009). *Sosyoloji Sözlüğü*. (O. Akınhay ve D. Kömürçü, Çev.) Bilim ve Sanat Yayınları.
- Paslı, F. (2019). *Söylemeye Korkmak Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Vakaları*. Nika Yayınları.
- Polat, O. (2007). Çocuk istismarı Araştırmaları. O. Polat (Ed.), *Tüm boyutlarıyla Çocuk İstismarı 2 içinde* (ss. 207- 222). Seçkin Yayınları.
- Polat, O. (2017). *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı 1* (2. b.). Seçkin Yayınları.
- Taner, Y. & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Tansel, B. (2017). *Çocuk Cinsel İstismarı*. Karahan Yayınları.
- Topçu, S. (1997). *Çocuk ve Gençlerin Cinsel İstismarı*. Doruk Yayınları.
- Türkmen, S.N., Sevinç, İ. Kırılı, Ö., Erkul, I. & Kandemir, T. (2017). Cinsel istismara uğrayan kız çocuklarının profilleri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 7(3), 197-202.

Uslu, R. İ., & Kapçı, E. G. (2014). *Karanlığa Işık Tutmak Türkiye'de Çocukların Cinsel Sömürü Ve Cinsel İstismarı. Son 12 Yılda Yayınlanan Araştırmaların Sistemik Değerlendirilmesi*. Alp Ofset.

EXTENDED ABSTRACT

Background: Child abuse includes all kinds of physical, emotional, sexual exploitation and neglect that harm the child's health, emotional, sexual or social development in the context of relationships of responsibility, power and trust (Uslu & Kapçı, 2014; Marshall, 2009, p.118). One of the types of abuse that creates important problems on the child in the short and long term is the sexual abuse against the child. In the literature, child sexual abuse is defined as sexual acts performed by adults against the underage child without her/his consent (Finkelhor, 1994, p.32; Bolen & Gergely, 2014). The type of sexual abuse that is done within the family by someone who has a blood relationship or is responsible for the child is called “incest” (Alpaslan, 2014; Topçu, 1997, p.21; Çavlin, Kardam, & Efendioğlu, 2018, p.16-17). The most serious and severe type of child sexual abuse is the one that takes place in the form of incest. Because these kinds of sexual abuse tend to continue for a long time and deeply threaten the relationship between the child and her/his family, which is her/his most important social pillar and support. This type of sexual abuse creates very severe traumas and conflicts in the child and destroys her/his relations with her/his environment, and even this situation tends to weaken her/his relationship with other family members who do not abuse her/him (Finkelhor, 1999, p.103-104) because in loyalty conflicts, the child's trust in others is destroyed. In this way, incest leaves a life-long mark on the child in terms of its consequences and prepares the ground for serious problems in later ages. Child sexual abuse is an issue that has important consequences for the individual and society, but is not mentioned and hidden. This situation indicates that an important problem in terms of the health of the social structure is kept in the dark and is constantly set back. However, child sexual abuse is an issue that should be evaluated carefully by social scientists, as it causes individual and social traumas and dire consequences. In addition to determining the factors that lead to the occurrence of sexual abuse, it will be clear that the problem should be addressed with a multidisciplinary approach when issues such as supporting the victim, efforts to rehabilitate them, monitoring judicial processes and eliminating legal deficiencies, if any, are included.

Objective: One of the things that need to be done to identify and solve the problem of child sexual abuse is, first of all, to analyze the groups of children

under high risk. In addition, social stereotypes that have an effect on sexual abuse and reproduce it should be taken into consideration and examined. In this context, social risk factors that cause child abuse are discussed in this study.

Methods: In this study, the findings obtained as a result of examining the forensic case files of children victims of sexual abuse who applied to the Child Monitoring Center of Malatya Training and Research Hospital in Malatya province between 2015 and 2019 were included. Although the main universe of the study is children who were sexually abused, the research universe is composed of child sexual abuse cases reflected in forensic units in Malatya. The sample of the study, on the other hand, consists of the forensic case files of 678 victims of different socio-economic status who applied to Malatya Child Monitoring Center with allegations of sexual assault and harassment. In the study, which was carried out by obtaining the permissions from the ethics committees of the relevant institutions and the Ministry of Health, the privacy of the persons mentioned in the files was taken into consideration and their identity information was kept confidential. Each of the files was given a random number and interpreted with these numbers in the study. The case histories in the files, the records of the interviews with their parents, social examination reports, medical and forensic minutes were analyzed using the content analysis technique. For this, an analysis form consisting of 27 items was created. Then, the qualitative data in the files were evaluated by converting them into quantitative data through the SPSS 21 program. This study has some limitations.

Results: As a result of the research, it was observed that, although fragmented family structures are a risk factor for sexual abuse, negligent and indifferent parental behaviors, lack of love and affection in the family, lack of communication and domestic violence, and alcohol and drug use of family members are effective especially in child sexual abuse cases. On the other hand, low economic income of the family came to the fore as an important factor in keeping abuse hidden, especially in incestuous relationships. In addition, it was determined that stigmatization concerns of the victims and their families played a role in keeping sexual abuse cases secret, and sexual abuse was concealed so that the privacy of the family would not be harmed. Here, it was concluded that the anxiety of sexual stigma and the concealment of the events create a cycle of repeated victimization and abuse for children. It was determined that the understanding of honor that places women at the center of the society and is defined over women, stereotypes accepting that men are important and valuable, and that women are potential criminals, and gender inequality are effective in keeping sexual abuses hidden.